MAQSUD SHAYXZODA VA ADABIY MEROSNING TALQINLARI

Rezyume

Musurmonova Mohichehra Baxtiyor qizi

Toshkent Davlat Transport Universiteti

“Tarjima nazaryasi” yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Maqsud Shayxzodaning hayoti va ijodi misolida o‘zbek mumtoz va zamonaviy adabiyoti o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik tahlil qilinadi. Shayxzodaning zamonaviy o‘zbek adabiyotiga bo‘lgan ta’siri, uning talabalari va safdoshlari ijodi haqidagi chuqur ilmiy mulohazalari, shuningdek, ustozning o‘quv jarayonidagi o‘ziga xos yondashuvlari haqida fikr yuritiladi. Maqola Shayxzodaning o‘zbek adabiyotining rivojiga qo‘shgan hissasini ochib berishga bag‘ishlangan.

Kalit so‘zlar: Maqsud Shayxzoda, o‘zbek adabiyoti, o‘qituvchilik, G‘afur G‘ulom, Oybek, Hamid Olimjon, zamonaviylik.

МАКСУД ШЕЙКЗОДА И ИНТЕРПРЕТАЦИИ ЛИТЕРАТУРНОГО НАСЛЕДИЯ

Аннотация: В данной статье на примере жизни и творчества Максуда Шейхзоды анализируется неразрывная связь узбекской классической и современной литературы. Обсуждается влияние Шайхзоды на современную узбекскую литературу, его глубокие научные комментарии о творчестве своих учеников и сверстников, а также уникальные подходы педагога к образовательному процессу. Статья посвящена раскрытию вклада Шейхзоды в развитие узбекской литературы.

Ключевые слова: Максуд Шайхзаде, узбекская литература, преподавание, Гафур Гулам, Ойбек, Хамид Олимджон, современность.

MAKSUD SHEIKZODA AND INTERPRETATIONS OF LITERARY HERITAGE

Resume

Abstract: In this article, on the example of the life and work of Maqsud Sheikhzoda, the inextricable connection between Uzbek classical and modern literature is analyzed. Shaykhzoda's impact on modern Uzbek literature, his deep scientific comments about the work of his students and peers, as well as the

teacher's unique approaches to the educational process are discussed. The article is dedicated to revealing the contribution of Shaikhzoda to the development of

Uzbek literature.

Key words: Maqsud Shaikhzade, Uzbek literature, teaching, Gafur Ghulam, Oybek, Hamid Olimjon, modernity.

KIRISH

Maqsud Shayxzoda nafaqat o‘zbek she’riyatining ko‘zga ko‘ringan namoyandasi, balki uning zamonaviy shakllanishiga asos solgan adabiyotshunos va o‘qituvchi edi. U o‘z davrining talablariga javob bera oladigan, she’riyatning yangi yo‘nalishlarini kashf etgan ijodkor sifatida maydonga chiqdi. Uning darslari va ma’ruzalari nafaqat talabalarga, balki butun o‘zbek adabiy muhitiga kuchli ta’sir ko‘rsatgan. Shayxzoda o‘z do‘stlari va zamondoshlarining ijodini tahlil qilishda alohida uslubga ega bo‘lib, ularning individual fazilatlarini aniqlik va chuqurlik bilan ta’riflagan. Uning ilmiy yondashuvi, ayniqsa, adabiyotga bo‘lgan mehr-muhabbati talabalarning qalbida yangi dunyo ochgan. U darsda she’r o‘qish, so‘zlarning ohangini his qilish kabi uslublardan foydalangan va bu orqali nafaqat bilim, balki estetik zavq ham ulashgan.

Shayxzoda o‘z davrining eng murakkab adabiy jarayonlarini tahlil qilar ekan, bu jarayonlarga ham ilmiy, ham emotsional yondashgan.

ASOSIY QISM.

Maqsud Shayxzoda – o‘qituvchi va adabiyotshunos Mahmudali Yunusovning yozishicha, Maqsud Shayxzoda o‘z darslari orqali talabalarga adabiyot haqida yangi dunyo ochib bergan. U o‘zining notiqona nutqi, ozarbayjoncha talaffuzi va o‘ziga mos ohangi bilan o‘quvchilarni o‘ziga rom qilgan. Shayxzoda darslarda o‘z davrining atoqli shoir va yozuvchilari – Oybek, Hamid Olimjon, G‘afur G‘ulom kabi adiblarning asarlaridagi xususiyatlarni chuqur tahlil qilgan. Misol uchun, G‘afur G‘ulom ijodining turfa qirralarini ochib berar ekan, Shayxzoda uning she’riyatidagi novatorlikni, V. Mayakovskiy ta’sirida shakllangan yangi badiiy usullarni alohida ta’kidlagan. Shayxzoda G‘afurning she’riyatiga olib kirgan hayotiy mavzular, badiiy vositalar va ma’no tovlanishlariga yuksak baho bergan. Bu tahlillar talabalarga nafaqat nazariy bilim, balki ijodkorlik ruhini his qilish imkonini bergan. Shuningdek, Shayxzoda Hamid Olimjon va Oybekning asarlaridagi milliylik va xalqchil ruhni tahlil qilishda ham o‘zining nozik didi va ilmiy saviyasini namoyon etgan. Oybekning romanlaridagi syujet qurilishi, Hamid Olimjonning she’riyatidagi lirizm kabi xususiyatlar ustozning ma’ruzalarida o‘zgacha bir joziba bilan taqdim etilgan. Shaxsiyati va ilmiy-uslubiy yondashuvi Maqsud Shayxzoda nafaqat ijodkor, balki o‘zining muloyim va ta’sirchan tabiati bilan ham atrofidagilarni hayratda qoldirgan. Mahmudali Yunusovning qayd etishicha, Shayxzoda dars berish jarayonida hamisha o‘z shogirdlari uchun bir namunaga aylangan. U talabalarga ilmni nafaqat quruq bilim sifatida, balki hayotiy ma’noda ham yetkazishga intilgan. Bu esa uning “adabiy jarayonni tahlil qilishda tanqidiy yondashuvni yumshoqlik bilan uyg‘unlashtirgan” uslubida ko‘rinadi. Mahmudali Yunusov o‘z xotiralarida Maqsud Shayxzodaning

darslaridan yozib olingan daftarlari haqida ham so‘z yuritadi. Ushbu daftarlar orqali ustozning ilmiy mulohazalari, shogirdlariga yetkazgan saboqlari yillar o‘tsa -da, o‘z ahamiyatini yo‘qotmaganini anglash mumkin. Adabiy davralar va Shayxzodaning ma’naviy ta’siri Shayxzodaning hayotida adabiy davralar alohida o‘rin tutgan. 1938 yoki 1939-yillardagi adabiy bayramlardan birida yuz bergan voqealar uning fe’l-atvori va e’tiqodiga yorqin misol bo‘ladi. Bayram davomida Shayxzoda ayrim yozuvchilarning NKVD tomonidan qatag‘on etilgan shoirlar haqidagi nojo‘ya so‘zlariga qat’iy norozilik bildirgan. Bu voqea Shayxzodaning o‘z zamondoshlarining qismatiga nisbatan sezgir va vijdonli yondashuvini ko‘rsatadi. Shu kabi voqealar Shayxzodaning ijtimoiy mas’uliyatni chuqur his qilganini ko‘rsatadi. U faqat ijodiy faoliyat bilan chegaralanib qolmagan, balki atrofdagi
adabiy va ijtimoiy voqealarga ham faol munosabat bildirgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Maqsud Shayxzoda o‘zining ijodi va pedagogik faoliyati orqali o‘zbek adabiyoti tarixida o‘chmas iz qoldirdi. Uning talabalarga bergan saboqlari, zamondoshlarning ijodiy merosiga yondashuvi va shaxsiy fazilatlari bugungi kunda ham o‘rganish va qadrlashga arziydi. Shayxzoda o‘zbek adabiyoti rivojida chuqur ma’naviy va ijodiy ta’sir ko‘rsatgan ulkan shaxs sifatida yodda qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Karimov Naim. “Maqsud Shayxzoda”. Toshkent: Fan, 2009.
2. Yunusov Mahmudali. “Saxiy qalamlar”. Toshkent, 1975.
3. O‘zbek adabiyoti tarixi bo‘yicha maqolalar to‘plami. Toshkent: Fan, 1980.